

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศและได้รับการคาดหวังให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ ที่เป็นเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นส่วนช่วยในการเพิ่มความเท่าเทียมในสังคม และเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างอาชีพ ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ แต่ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน ทวีโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือ กำลังพัฒนา ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนที่แตกต่างกันมีความแตกต่างกันมากขึ้น ผู้คนจำนวนมาก หลากหลายเชื้อชาติ ย้ายข้ามประเทศ ข้ามภาษาและข้ามวัฒนธรรม มาอาศัยอยู่รวมกันและทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม โลกการทำงาน ปรับเปลี่ยนจากการทำงานที่ใช้บุคคลที่มีองค์ความรู้เดียวกัน ทักษะเดียวกัน และทำงานในสายงานเดียวกัน จำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยต้องจัดการศึกษาให้ทันกับสถานการณ์โลก ที่เต็มไปด้วยความรู้และข้อมูลที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งต้องวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศให้ก้าวทันต่อกระแสอาชีพในปัจจุบัน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ความท้าทายด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในการเตรียมนักเรียนให้พร้อมกับชีวิต เป็นเรื่องสำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้น ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง

ในปัจจุบันการศึกษาค้นคว้าความรู้ นับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีความเจริญงอกงามก้าวหน้าทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม วัฒนธรรม และสติปัญญา โรงเรียนหรือสถานศึกษา จึงมีส่วนร่วมในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอน ฝึกฝน จัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนได้เจริญเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งอิสลามให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะการศึกษาเป็นบ่อเกิดแห่งความสุขของมนุษย์ทั้งโลกนี้และโลกหน้า อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

(فَسْئَلُوا أَهْلَ الدِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٤٣﴾ (النهل : 43)

ความว่า “ตั้งนั้นผู้เจ้าจงถามผู้ที่มีความรู้เถิด หากมันผู้เจ้าไม่รู้”

(อันนะหฺล : 43)

จากความหมายของโองการแห่งพระผู้เป็นเจ้าข้างต้น ได้บ่งบอกให้มนุษย์ทุกคนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาหาความรู้ เนื่องจากการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตของมนุษย์ เป็นหัวใจของความเจริญ ดังที่เรารู้กันว่าการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยวิชาความรู้จึงจะได้รับผลความสำเร็จและศานตามูฮัมมัด ﷺ ได้ส่งเสริมประชาชาติของท่านให้มีการศึกษา เพราะการศึกษาหาความรู้คือการเรียนรู้ในทุกสาขาวิชาให้เป็นแนวทางสู่การเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมอิสลามและสอดคล้องกับวามนะของท่านศานตามูฮัมมัด ﷺ ที่กล่าวว่า

1((طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَىٰ كُلِّ مُسْلِمٍ))

ความว่า “การศึกษาหาความรู้เป็นฟัรฎูเหนือมุสลิมทุกคน”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 22 แนวการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคนโดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม และเทคโนโลยี ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของบุคคลทำให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี มีความสุขบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงและยั่งยืน (กรมวิชาการ, 2546)

ปัจจุบันเทคโนโลยีด้านการสื่อสารได้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มีผลกระทบต่อสภาพสังคมที่ต้องเตรียมคนให้สามารถเผชิญกับยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลง การศึกษาจึงมีความสำคัญ และมีบทบาทในการพัฒนาประเทศ ฉะนั้นการจัดการศึกษาจึงควรมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของโลกปัจจุบันได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศอย่างรวดเร็ว ทำให้สภาพชีวิตและสังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนอย่างมาก จึงส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา การศึกษาความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดังกล่าว ก่อให้เกิด

¹ หะดีษบันทึกโดย Ibnu Majah หะดีษหมายเลข 224

ปัญหาการเผชิญกับข้อมูลมหาศาล ซึ่งไม่สามารถจัดการกับข้อมูลเหล่านั้นและใช้ข้อมูลเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์ได้ การเปลี่ยนแปลงและปัญหาชุดใหม่ที่เกิดขึ้นนี้ทำให้มนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อการดำรงอยู่อย่างมีคุณภาพ จึงทำให้เกิดความจำเป็นในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ใหม่และทักษะชีวิตชุดใหม่ (ทีศนา แชมมณี, 2555) ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะสาเหตุที่วามมนุษย์เป็นกลไกที่ขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَءَاخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ﴾ (الأنفال : 60)

ความว่า “และพวกเจ้าจงเตรียมไว้สำหรับ (ป้องกัน) พวกเขา สิ่งที่พวกเจ้าสามารถ อันได้แก่กำลังอย่างหนึ่งอย่างใด และการผูกม้าไว้ โดยที่พวกเจ้าจะทำให้ศัตรูของอัลลอฮ์ และศัตรูของพวกเจ้าหวั่นเกรงด้วยสิ่งนั้น และพวกอื่นๆ จากพวกเขาซึ่งพวกเจ้ายังไม่รู้จักพวกเขา อัลลอฮ์ทรงรู้จักพวกเขาดี” (อัน-อันฟาน : 60)

จากความหมายของโองการแห่งพระผู้เป็นเจ้าข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การดำเนินชีวิตมีความราบรื่น และลดผลกระทบในทางลบที่เกิดขึ้นได้

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่บ่งบอกถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุง พัฒนาการศึกษากันอีกครั้ง การใช้ชุดความรู้เดิมที่เคยได้เรียนรู้มา คงไม่เพียงพอต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี จำเป็นต้องมีชุดความรู้ใหม่ที่มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และมีความสุข ดังทัศนะของศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช ที่ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า

“โลกสมัยใหม่ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เด็กต้องมีชีวิตอีก 50-60-70 ปี โลกมันจะเปลี่ยนไปอย่างนี้ไม่ถึงเลยว่า จะเปลี่ยนไปอย่างไร เขาต้องเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง เขาต้องเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลง หากเขาไม่ทำอย่างนั้นเขาจะถูกเปลี่ยนแปลง ชีวิตเขาจะยากลำบากมาก เพราะเขาจะเป็นผู้ถูกระทำ” (วิจารณ์ พานิช, 2556: 15)

“การเรียนสมัยใหม่ มีเป้าหมายที่เด็ก ได้ทักษะที่ซับซ้อนชุดหนึ่ง...เพื่อให้เขาไปมีชีวิต อยู่ในโลกที่ต่อไปจะเปลี่ยนไปอย่างไรไม่รู้...นี่คือ โลกที่ไม่ชัดเจน ไม่แน่นอนต่อไปข้างหน้า เราก็คงเดาไม่ออก แต่ลูกศิษย์เราจะต้องไปมีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงและไม่แน่นอน...เพราะฉะนั้น เขาต้องมีทักษะที่ซับซ้อนชุดหนึ่ง...เราต้องช่วยลูกศิษย์เราให้ได้สิ่งเหล่านี้” (วิจารณ์ พานิช, 2556: 12-13)

จากสภาวะการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 การกำหนดยุทธศาสตร์และการสร้างความพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทำให้หลายประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา ฟินแลนด์ นิวซีแลนด์ สหราชอาณาจักร เกาหลีใต้ จีน เวียดนาม รวมถึงไทย มีมาตรการปฏิรูปการศึกษา เพื่อเตรียมการเสริมศักยภาพของประชาชนทั้งด้านทักษะความรู้ ทักษะคิด ค่านิยม (วิทยากร เชียงกูล, 2552) สำหรับประเทศไทยการปฏิรูปการศึกษาในรอบทศวรรษแรก พ.ศ. 2542-2551 แม้ทุกภาคส่วนของสังคมทั้งภาครัฐและเอกชนจะมีแนวทางในการสนับสนุนการจัดการศึกษา แต่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏยังไม่สามารถยืนยันได้ถึงความสำเร็จของภารกิจด้านการขยายโอกาสและการส่งเสริมด้านการศึกษา โดยการจัดการศึกษามุ่งเน้นในเรื่องการแก้ไขกฎหมายเป็นการบริหารตามกฎหมายระเบียบมากกว่าการมุ่งผลสัมฤทธิ์และการเพิ่มประสิทธิผลของการศึกษาที่แท้จริง (วรากรณ์ สามโกเศศ และคณะ, 2553)

แม้ว่าประเทศไทยได้มีการปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ปี 2542 อย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนปัจจุบัน และรัฐบาลได้ทุ่มเท จัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปีจนปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 20.5 ของงบประมาณทั้งหมด ซึ่งนับเป็นประเทศที่จัดงบประมาณเพื่อการศึกษาสูงเป็นอันดับที่ 2 ของโลก แต่ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของไทยโดยสถาบันวิชาการในระดับชาติและระดับนานาชาติหลายสถาบันต่างให้ผลที่บ่งชี้อย่างสอดคล้องกันถึงความตกต่ำของคุณภาพการศึกษาของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการPISA (Program for International Student Assessment) ได้รายงานผลด้านผลสัมฤทธิ์ของการเรียนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ว่า นักเรียนไทยได้คะแนนในกลุ่มต่อเนื่องมาตลอด 10 ปี โดยประมาณ ร้อยละ 50 ของนักเรียนทั้งหมดได้คะแนนในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ทั้งสองวิชา (ทิตนา แชมมณี, 2557:5) ทั้งยังมีผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตลอดจนผลการประเมินคุณภาพการศึกษาต่าง ๆ พบว่า ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งผลการทดสอบระดับชาติ (O - NET) ผลการสอบ PISA เป็นต้น ถึงแม้ว่าสถานศึกษาจะใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอนมาก สถานศึกษาบางแห่งใช้เวลา 7-8 ชั่วโมงต่อวัน อัดแน่นเนื้อหาวิชาการมากกว่าให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีภาระงาน หรือการบ้านมาก หรือต้องนำการบ้านไปทำที่บ้าน หรือ ต้องเรียนพิเศษ ทำให้เด็กเกิด

ความเครียด เด็กคิดไม่เป็น วิเคราะห์ไม่ได้ ขาดทักษะชีวิต เป็นต้น (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2558: 1-2)

แนวทางการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมนโยบายหนึ่ง คือ การปรับลดเวลาเรียนของเด็กให้น้อยลง เป็นการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ โดยการปรับลดชั่วโมงเรียนของบางวิชาให้น้อยลง แต่ต้องไม่กระทบเนื้อหาหลักที่เด็ก ๆ ควรเรียนรู้ ครูต้องใช้ความสามารถในการอธิบายและบูรณาการให้ครบถ้วนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และกำหนดให้สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนอย่างหลากหลาย เพื่อเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์ ความมีน้ำใจต่อกัน การทำงานเป็นทีม กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ค้นหาศักยภาพและความชอบของตนเอง

การลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เป็นกรอบวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาเพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของไทยนั้นสอดคล้องกับของหลายประเทศที่เป็นผู้นำด้านการศึกษาของโลก ที่เห็นพ้องกันกับแนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 เรื่องของจิตสำนึกต่อโลก ความรู้พื้นฐานการประกอบสัมมาอาชีพ ความรู้พื้นฐานด้านพลเมือง สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อันได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะการทำงาน ทักษะชีวิตที่ใช้ได้จริง (กับครอบครัว โรงเรียน ชุมชน รัฐ และประเทศชาติ) ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ว่าสาระวิชามีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา (content หรือ subject matter) ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของนักเรียน โดยครูช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ (วิจารณ์ พานิช 2555: 16-21) ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เน้นผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ ทำงานเป็นทีม เผชิญประสบการณ์ตรง เรียนรู้ด้วยตนเอง และได้ค้นพบศักยภาพของตนเอง โดยกิจกรรมเพิ่มเวลารู้เน้นเป้าหมายการพัฒนา 4H ประกอบด้วย การพัฒนาสมอง (Head) การพัฒนาจิตใจ (Heart) การพัฒนาทักษะการปฏิบัติ (Hand) และการพัฒนาสุขภาพ (Health) เชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ประการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน 8 ประการ พัฒนาทักษะการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ตามแนวการประเมินผลผู้เรียนนานาชาติ (PISA) การจัดการเรียนรู้ผู้สอนควรลดบทบาทจากผู้ให้ความรู้ เป็นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558 : 17) ซึ่งมีแนวทางคือ ให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ตามโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาภายในเวลา 14.30 น. ส่วนเวลาหลังจากนั้นให้จัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ภายใต้การดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ซึ่งเริ่มดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 และหลังจากนี้จะดำเนินการในสถานศึกษาทุกแห่งในปีการศึกษา 2559 และสถานศึกษาสังกัดอื่นให้

พิจารณาดำเนินการตามบริบทและความพร้อมของสถานศึกษาแต่ละแห่ง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2558 : 1-2)

การจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” มีแนวการดำเนินงาน คือ ส่งเสริมสนับสนุนสร้างความเข้าใจในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ให้แก่ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ปรับโครงสร้างเวลาเรียนของสถานศึกษาและจัดทำตารางเรียนให้เหมาะสม เลือกกำหนดกิจกรรมให้ตอบสนองต่อความสนใจ ความถนัดและความต้องการของผู้เรียน จัดระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามบริบทของสถานศึกษาและชุมชน ส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณ สื่อการเรียนรู้และสิ่งอำนวยความสะดวก กำกับ ติดตามการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ใช้การนิเทศภายใน การเสวนาสะท้อนผลหลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR) เป็นเครื่องมือในการศึกษาและพัฒนาประสิทธิภาพกระบวนการจัดกิจกรรมศึกษาวิจัยและพัฒนา “กระบวนการบริหารจัดการ” อย่างเป็นระบบ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2558 : 8)

จากที่กล่าวมาพบว่า การดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” เป็นนโยบายซึ่งรัฐบาลต้องการปฏิรูปการศึกษาในส่วนของจัดการเรียนการสอน ทำให้สถานศึกษาต้องเตรียมความพร้อมในการดำเนินงาน ซึ่งโรงเรียนมีบริบทต่างกัน ทั้งการบริหารจัดการ ขนาดของโรงเรียน จำนวนครู ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงานของครู อาคารสถานที่ งบประมาณ ทำให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของนโยบายฯ และแนวทางการปฏิบัติงาน รวมถึงการไม่ได้เตรียมความพร้อมเพื่อรองรับนโยบาย จึงอาจทำให้เกิดปัญหาในส่วนของปรับโครงสร้างเวลาเรียน การดำเนินการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และการวัดผลประเมินผล

ด้วยสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจและเห็นความสำคัญที่จะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานเพื่อเสนอแนวทางให้สถานศึกษาทุกระดับ นำไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการดำเนินงาน เพื่อให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามารถบริหารจัดการเวลาเรียนตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามร่วมกันขับเคลื่อนนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” โดยมีหลักการคือ ให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข อีกทั้งยังทำให้ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแนวทางการดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” จะได้ดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อสนองนโยบายของสำนักงานการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาเพื่อให้ได้โรงเรียนมีคุณภาพเป็นที่

เชื่อถือ และเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการทำงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ พร้อมทั้งถ่ายทอดให้กับโรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่าผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานและใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป จึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลดีต่อโรงเรียนและเยาวชนของชาติต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียน

1.2.3 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี

1.2.4 เพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี

1.3 คำถามในการวิจัย

1.3.1 การดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานีอยู่ในระดับใดบ้าง

1.3.2 การดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียนมีความแตกต่างกันหรือไม่

1.3.3 ปัญหาในการดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานีเป็นอย่างไร

1.3.4 ข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานีเป็นอย่างไร

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นสารสนเทศ และแนวทางการดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี

1.4.2 ผลการวิจัยได้แนวทางการดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี

1.4.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานีที่ได้จากการวิเคราะห์ นับเป็นองค์ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนางานวิจัยต่อไป

1.5 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาการดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี มีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี ในองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างเวลาเรียนและตารางเรียน ด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล

1.5.2 ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหาร และครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี ที่เป็นโรงเรียนนาร่อง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 12 โรงเรียน มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 286 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดปัตตานี ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงจำนวน 3 คน ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัด อำเภอ หรือเจ้าหน้าที่ของสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี ที่ทำหน้าที่นี้เทศการติดตาม และดูแลดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” จำนวน 2 คน

1.5.3 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

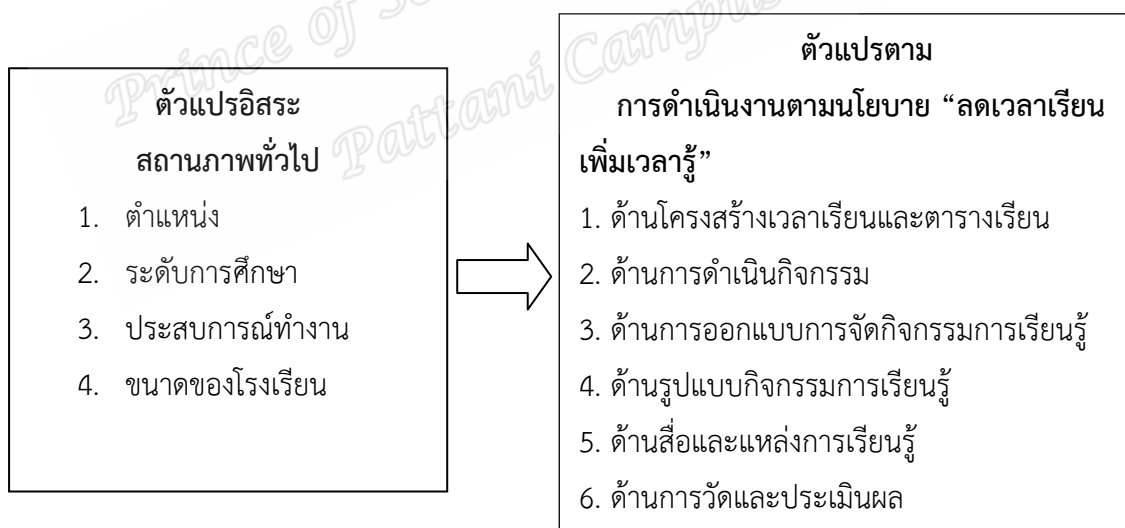
1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่

- 1.1 ตำแหน่ง
- 1.2 ระดับการศึกษา
- 1.3 ประสบการณ์ทำงาน
- 1.4 ขนาดของโรงเรียน

2) ตัวแปรตาม องค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านโครงสร้างเวลาเรียนและตารางเรียน 2.ด้านการดำเนินกิจกรรม 3.การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4.ด้านรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 5.ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6. ด้านการวัดและประเมินผล

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย การดำเนินตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การดำเนินงาน หมายถึง ความสามารถที่จะทำงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ซึ่งในที่นี้หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” โดยครอบคลุม 6 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1. ด้านโครงสร้างเวลาเรียนและตาราง

เรียน 2.ด้านการดำเนินกิจกรรม 3.ด้านการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4.ด้านรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 5.ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ 6.ด้านการวัดและประเมินผล

2. ลดเวลาเรียน หมายถึง “ลดเวลาสอนของครู” เป็นการลดสัดส่วนเวลาเรียนในห้องเรียน และเวลาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนเป็นผู้บรรยาย อธิบายความรู้ ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้ มาเพิ่มบทบาทการเป็นผู้ที่คอยอำนวยความสะดวก ส่งเสริมการเรียนรู้ ตั้งคำถามที่ท้าทายความสามารถ และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น

3. เพิ่มเวลารู้ หมายถึง “เพิ่มเวลาการเรียนรู้ของผู้เรียน” เป็นการเพิ่มเวลาและโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง มีประสบการณ์ตรง คิวิเคราะห์ ทำงานเป็นทีมและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุขจากกิจกรรมสร้างสรรค์ที่หลากหลาย

4. การบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” หมายถึงการจัดโครงสร้างเวลาเรียน ตารางเรียน และการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสมอง พัฒนาจิตใจ พัฒนาทักษะการปฏิบัติ และพัฒนาสุขภาพ ซึ่งมีการเชื่อมโยงกับหลักสูตร นอกจากนั้นเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมเพิ่มเวลารู้นับเป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรสถานศึกษา

5. ตัวชี้วัดต้องรู้ หมายถึง สิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ และผู้เรียนทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยมีการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียนระดับชั้นเรียนและระดับชาติ

6. ตัวชี้วัดควรรู้ หมายถึง สิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ และผู้เรียนทุกคนควรเรียนรู้ โดยผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ หรือศึกษาได้ด้วยตนเอง หรือศึกษาจากสิ่งรอบตัวและชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถเรียนรู้เพิ่มเติมจากกิจกรรมเสริมความรู้ต่าง ๆ และเป็นเกณฑ์สำหรับการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียนระดับชั้นเรียน

7. กิจกรรมลดเวลาเรียน หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ปรับบทบาทของครูในการบรรยาย การอธิบายความรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวก ส่งเสริมการเรียนรู้ ตั้งคำถามที่ท้าทายความสามารถ และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามแนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นการจัดในช่วงเวลาตามโครงสร้างของหลักสูตร ทั้งในรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติม

8. กิจกรรมเพิ่มเวลารู้ หมายถึง กิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง มีประสบการณ์ตรง คิวิเคราะห์ ทำงานเป็นทีม และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุขจากกิจกรรมสร้างสรรค์ที่หลากหลาย โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาสมอง (Head) พัฒนาจิตใจ (Heart) พัฒนาทักษะการปฏิบัติ (Hand) และพัฒนาสุขภาพ (Health) ให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งตัวชี้วัดที่นำมาออกแบบกิจกรรมเน้นตัวชี้วัดที่เป็นกระบวนการ โดยดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ความก้าวหน้าของผู้เรียน และนำผลการประเมินไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินการผ่านตัวชี้วัดตามหลักสูตร สถานศึกษาประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน/ผู้ปกครอง/ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อรายงานผลให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องทราบ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งครูนำผลการประเมินมาปรับการจัดกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพ กิจกรรมจัดเป็นชั่วโมงเฉพาะในช่วงเวลาท้ายของแต่ละวัน หรือจัดในช่วงเวลาอื่นตามบริบทของสถานศึกษา ซึ่งนับเป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างเวลาเรียนตามหลักสูตรฯ ระดับประถมศึกษา เวลาเรียนรวมไม่เกิน 1,000 ชั่วโมงต่อปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เวลาเรียนรวมไม่เกิน 1,200 ชั่วโมงต่อปี กิจกรรมแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมที่กำหนดให้เรียน และกิจกรรมที่เลือกเรียน

9. กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งทางด้านร่างกายและสังคม ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ผู้เรียนสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีครูเป็นผู้แนะนำ ส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้ มีการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง โดยยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพของตนเอง และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้

10. นโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” หมายถึง หลักการและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการ โดยกระทรวงศึกษาธิการกำหนดขึ้น เกี่ยวข้องกับการทบทวนหลักสูตร การเรียนการสอน เพื่อให้ให้นักเรียนพัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ มีเวลาทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ ซึ่งเป็นการลดเวลาเรียนภาควิชาการ เพิ่มเวลาและโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข

11. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้นักเรียนได้รับการพัฒนา เพิ่มพูนทักษะ การคิดวิเคราะห์ ทักษะชีวิต ความมีน้ำใจ การทำงานเป็นทีม และมีความสุขในการเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุน และจัดกิจกรรมให้นักเรียนอย่างเหมาะสม ในองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างเวลาเรียนและตารางเรียน ด้านรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล

12. ด้านโครงสร้างเวลาเรียนและตารางเรียน หมายถึง การกำหนดระยะเวลาและรูปแบบของกิจกรรม โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และระดับชั้นของผู้เรียน นำมาวิเคราะห์ และจัดเป็นตารางการเรียนรู้ ซึ่งจะต้องมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระวิชาที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้

13. ด้านการดำเนินกิจกรรม หมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยการสร้างความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

14. การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง กลวิธีต่าง ๆ ที่ใช้เสริมกระบวนการสอน ขั้นตอนการสอน วิธีการสอนหรือการดำเนินการทางการสอนใด ๆ เพื่อช่วยให้การจัดกิจกรรมมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น

15. ด้านรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการจัดเรียนการสอนที่หลากหลาย ตรงตามเนื้อหาวิชา ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติตามความถนัดและความสนใจ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เกิดทักษะทางความคิดและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

16. ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีทางการศึกษารวมถึงสภาพแวดล้อม เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะต้องมีความหลากหลายและพอเพียงกับความต้องการของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

17. ด้านการวัดและประเมินผล หมายถึง การสรุปความรู้ที่ผู้เรียนได้รับ ที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้เทคนิคและวิธีการที่หลากหลายในการสรุปผล ซึ่งความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นผลที่เกิดขึ้นภายหลังกิจกรรมการเรียนรู้ โดยที่ความรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

18. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้รับใบอนุญาตหรือผู้จัดการหรือผู้อำนวยการซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากสำนักงานการศึกษาเอกชนในโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี

19. ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้งจากโรงเรียนให้รับผิดชอบทำหน้าที่สอนนักเรียนในโรงเรียนของตนเองที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่

20. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หมายถึง โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนแห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 เป็นโรงเรียนซึ่งทำการสอนทั้งวิชาสามัญและวิชาศาสนาควบคู่กันไปที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

21. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามหลักเกณฑ์แบ่งประเภทสถานศึกษาของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยรางวัลพระราชทานแก่นักเรียน นักศึกษา และสถานศึกษา พ.ศ. 2541 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2551) ดังนี้

20.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก มีนักเรียนไม่เกิน 500 คน

20.2 สถานศึกษาขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 501-1,500 คน

20.3 สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีนักเรียนตั้งแต่ 1,501 คนขึ้นไป

1.8 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ ดังนี้

1.8.1 การอ้างอิงอัล-กุรอานผู้วิจัยใช้มาตรฐานการอ้างอิงโดยระบุชื่อสุเราะฮ์ตามลำดับอายะฮ์ เช่น (อัลมาอิดะฮ์: 22) หมายถึง สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์ อายะฮ์ ที่ 22

1.8.2 การอ้างอิงอัล-หะดีษผู้วิจัยจะอ้างอิงถึงผู้บันทึกหะดีษ และรวมถึงหมายเลขอัล-หะดีษด้วย เช่น (หะดีษบันทึกโดย al-Tirmidhiy หะดีษหมายเลข 2516) โดยใช้การเขียนแบบเชิงอรรถ

1.8.3 การแปลและการอธิบายความหมายอายะฮ์อัล-กุรอาน เป็นภาษาไทยผู้วิจัยจะยึดคัมภีร์ อัลกุรอานพร้อมความหมายของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย ซึ่งจัดพิมพ์และเผยแพร่โดย ศูนย์กษัตริย์พะฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอานแห่งนครมะดีนะฮ์ มุเนาวาเราะฮ์ ฮ.ศ. 1419

1.8.4 การแปลตำราหนังสือและเอกสารต่างๆที่เป็นภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะแปลความหมายโดยภาพรวม และจะคงรักษาความหมายของข้อความเดิมอย่างสมบูรณ์ที่สุด

1.8.5 การปริวรรตอักษรอาหรับ – ไทย และ อาหรับ – อังกฤษ ผู้วิจัยจะใช้อักษรที่เทียบโดย วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และตารางปริวรรตอักษรของ ห้องสมุดรัฐสภาอเมริกา

1.8.6 การอ้างอิงผู้วิจัยจะใช้การอ้างอิงแบบนาม – ปี (Author – Date) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าที่ใช้อ้างอิงในวงเล็บ (...)

1.8.7 รูปแบบการพิมพ์งานวิจัย ผู้วิจัยใช้คู่มือการเขียนและการพิมพ์วิทยานิพนธ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปี 2545 และคู่มือการวิจัยเพื่ออิสลามศึกษาของบัณฑิตศึกษาวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปี 2548

1.9 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ ดังต่อไปนี้

1.9.1 สัญลักษณ์ ﷻ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “สุบหานะฮ์ วะตะอาลา” หมายถึง “มหาบริสุทธิ์แด่พระองค์และความสูงส่ง” เป็นคำที่ใช้กล่าวสรรเสริญและยกย่องอัลลอฮ์ ﷻ หลังจากที่ได้เอนามของพระองค์

1.9.2 สัญลักษณ์ ﷺ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลิม” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ทรงประทานความโปรดปรานและความสันติแก่ท่าน” เป็นคำที่ใช้กล่าวยกย่องท่านเราะสูล ﷺ หลังจากที่ได้เอนามของท่าน

1.9.3 สัญลักษณ์ ٱﻟﻠﻪ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “อะลัฮิสสะลาม” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ٱﻟﻠﻪ ทรงประทานความความสันติแก่ท่าน” เป็นคำที่ใช้กล่าวยกย่องท่านนบีมุฮัมมัดหลังจากที่ได้เอ่ยนามของท่าน

1.9.4 สัญลักษณ์ ٱﻟﻠﻪ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮูอันฮู” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ٱﻟﻠﻪ ทรงโปรดปรานแก่เขา” เป็นคำที่ใช้กล่าวให้เกียรติเศาะหาบะฮ์ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของพวกเขา

1.9.5 สัญลักษณ์ ٱﻟﻠﻪ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮูอันฮุม” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ٱﻟﻠﻪ ทรงโปรดปรานแก่พวกเขา” เป็นคำที่ใช้กล่าวให้เกียรติบรรดาเศาะหาบะฮ์ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของพวกเขา

1.9.6 ﴿...﴾ วงเล็บปีกกาใช้สำหรับอายะฮ์อัลกุรอาน

1.9.7 ((...)) วงเล็บคู่ จะใช้สำหรับตัวบทหะดีษ

1.9.8 (...) วงเล็บเดี่ยวจะใช้สำหรับการเขียนอ้างอิง และการอธิบายศัพท์ที่สำคัญ

1.9.9 “...” อัญประกาศจะใช้สำหรับการแปลอัลกุรอาน อลหะดีษ ชื่อหนังสือและคำพูดของอุละมาอ์